

GÖSTA BOHMAN:

Demokrati och frihet

Svensk Tidskrift inleder här en artikelserie kring demokratins villkor. Riksdagsman Gösta Bohman understryker att debattens syfte bör vara att analysera förutsättningarna för att förstärka det demokratiska systemet och att bedöma sambandet mellan demokrati, individuell frihet och ekonomisk utveckling. Den politiska maktutövningen måste begränsas. Det måste i största möjliga utsträckning överlåtas åt enskilda medborgare att själva inom ramen av nödvändiga rättsgarantier ta ansvar för och fatta beslut om sin tillvaro.

Mot den ledare som i januari inledde Svenskt Tidskrifts demokratidebatt kan riktas invändningar. De gäller parallellerna med Polen, med 30-talets Tyskland och med Chile. De gäller också det närmast kategoriska påståendet, att "demokratien alltid hotas inifrån av den ekonomiska krisen". Motsatsen kan lika väl vara fallet. Brister i det demokratiska systemet kan leda till eller i vart fall medverka till uppkomsten av ekonomiska kriser.

Den debatt Svensk Tidskrift tagit upp är emellertid utomordentligt angelägen. Idag mera än någonsin tidigare. Det är strängt taget anmärkningsvärt, att den öppna västerländska demokratins villkor och kännetecken inte ägnats större uppmärksamhet hos oss än vad fallet varit hittills. Efter Alf Ross' bok "Varför demokrati?" har debatten uppe i Norden främst förts av nationalekonomer som Lars Jonung och Johan Myhrman. Statsvetarna har sysslat med andra frågor. Detta kan bero på att det starkt värdeladdade demokratibegreppet betraktats som så självklart och givet, att en djupare analys framstått som onödig. Demokrati har kanske blivit ett slags religiöst postulat, vars mening och innebörd inte får ifrågasättas. I sin tur kan detta också vara ett skäl till att ordet demokrati kommit att missbrukas och vantolkas. Det har kunnat utnyttjas för syften som, drivna till sin spets, riskerar att utplåna de värden demokratin ytterst står för.

Demokrati i bemärkelsen folkstyre är självfallet inte bara ett sätt att fatta beslut. Eller att genom majoritetsavgöranden lösa uppkomna meningsmotsättningar. Demokrati är något mycket mera omfattande. Begreppet beskriver ett sam-

hällssystem, inte beslutsformer. Folkstyret förutsätter att medborgarna själva ytterst avgör sina förutsättningar att inom samhällets vida ramar verka som enskilda, självständigt handlande fullmyndiga individer. De har att i den egenkapen slutligen avgöra *hur* och *av vilka* de skall "styras". De styrda skall kunna göra sig av med de styrande och sätta andra i deras ställe. Men demokratibegreppets innehåll är också till sist en fråga om *enskilda* människors krav på inflytande, självständighet och oberoende, deras möjligheter att bestämma över och forma sin tillvaro, deras förmåga att fritt och öppet ge uttryck åt åsikter och tankar. Att ge och mottaga information. Den demokratiska samhällsformen kräver allmänt omfattade fasta rättsprinciper inte bara för samlevnaden enskilda individer emellan utan också för *förhållandet mellan stat och individ*. Demokrati förutsätter respekt för individen.

Den ekonomiska liberalismens syfte har varit att öka individernas frihet och därmed nationernas välstånd. Den *ekonomiska friheten* utgör en av grundpelarna i det demokratibegrepp vars andra element är den *politiska friheten*. Var gränsen skall dras mellan de politiska avgörandena och dem som direkt rör de enskilda människornas tillvaro och livsföring, hör till det viktigaste i demokrati-debatten. Den grundläggande förutsättningen för det västerländska samhällets unika välståndsutveckling har varit just balans och samverkan mellan *å ena sidan* den liberala revolutionens friggörande krafter — dess uppgörelse med feodalväldets och det merkantilistiska ekonomiska tänkandets centraldirigerade värld — samt *å den andra* framväxten

av den moderna politiska demokratin. Genom denna kunde en statsmakt byggas upp, vilken garanterade ett fast regelsystem för inte bara samlevnaden mellan medborgarna emellan utan också för förhållandet mellan dem och samhällets förträdare. Och det var medborgarna själva som fick möjlighet att forma detta regelsystems innehåll.

Liberal contra kollektivistisk syn

Den *ekonomiska friheten* krävde — förutsatte — ett styrelseskick vilande på självständiga, myndigförklarade, ansvarstagande medborgares medverkan i den *politiska* beslutsprocessen. Det är dessa två oskiljaktiga element som socialliberalistiska tänkare inte haft klart för sig och som i vart fall dragit felaktiga slutsatser om. De har accepterat folkviljan som grundläggande beståndsdel i demokratin. Men då det gällt att tolka "folkets sanna vilja" har deras betraktelsesätt varit rent kvantitativt. Det har för dem varit tillräckligt att statsmakten i val legitimerats att styra landet. Den har därmed också legitimerats att tolka och företräda folkviljan på ett likartat sätt som fursten i de gamla samhällen ansåg sig legitimerad att handla för folkets — och sitt eget — bästa. Begreppet folkvilja har blivit något uteslutande kollektivt. Ett kvantitativt begrepp. Inte en fråga om många hundratusen olika viljor och varierande önskemål. Inte främst en fråga om argument för och emot. Inte om vad som kan vara sakligt rätt och förnuftigt. Utan om vad de i val godkända beslutsfattarna kan vara rätt och riktigt. Just i detta har den liberala och den kollektivistiska synen

demokratin kommit till sitt mest påtagliga uttryck. Och det är just här som slutsatserna från liberal utgångspunkt blir de närmast självklara: Politiska majoritetsbeslut kan inte lösa de många tusentals och åter tusentals frågor som varje minut avgörs av enskilda människor. Om ett politiskt beslut skall kunna förankras och vinna förståelse, måste det inte bara vara folkligt förankrat. Det måste också vara förnuftsmässigt godtagbart. Demokratiska majoritetsbeslut är visserligen formellt folkligt förankrade, men de behöver för den skull inte nödvändigtvis vara förnuftiga i sak. Förträdare för politiska eller andra kollektiva har bara ytterst begränsade möjligheter att i betydelsefulla enskilda ärenden göra den förnuftsmässiga prövning som enskilda individer förmår göra. Kollektiva majoritetsbeslut måste därför reserveras för ett begränsat antal viktiga politiska avgöranden, om den på individens frihet byggda öppna demokratin skall kunna bestå och utvecklas.

Det är därför som liberala ekonomer och tänkare under det senaste årtiondet gjort den fria ekonomins fortbestånd till ett villkor för demokratibegreppets livskraft. De har dessutom kunnat konstatera, att tillväxtkraften i ekonomin försvagats allteftersom det politiska systemets arbets- och beslutsmetoder tillåtits tränga in i den sektor som tidigare varit förbehållen enskilda människors valfrihet och ansvarstagande. De har också kunnat påvisa, att tilltron till demokratin försvagats, liksom också förtroendet för de politiker som utsetts att förvalta de många uppgifter som överförts från den fria ekonomiska sektorn till den politiskt styrda.

Om denna förtroendekris har kollektivismens förespråkare – socialdemokraterna – länge varit medvetna. Men i stället för att gå avpolitiserings och avkollektiviserings för dem svåra väg har de sökt vidga den kollektivt utövade makten. Fackliga och andra gruppintressen har kanaliserats till ett växande antal starka organisationer, vilka var och en förutsätts verka i kraft av den styrka som deras medlemsantal förmedlar. Syftet har varit att bevaka medlemmarnas önskemål i den politiska fördelningsprocessen. Därmed har vi fått ett nytt slags "blanddemokrati". De maktpositioner som organisationerna kommit att intaga har försvagat statsmakternas auktoritet – som objektivt verkande offentliga organ – och försvårat deras möjligheter att hävda allmänna samhällsintressen. Särskilt påfallande har detta blivit, när sänkt tillväxttakt ställts i förhållande till tidigare minskade resurser till förfogande för fördelning till olika grupper.

Dubbel rösträtt

Den korporativistiska utvecklingen har skapat ett slags dubbel rösträtt. *En* utövad av ledarna för organisationerna och härledd av medlemmarnas mandat att företräda dem inför den politiska makten. Samt *en* allmän rösträtt utövad av medborgarna i allmänna demokratiska val. Den svenska konstitutionen har tagit bestämt avstånd från det korporativa systemet som sådant. Likväl har en faktisk och reell maktförskjutning kommit till stånd, vilken starkt påverkat och begränsat den strikt grundlagsenliga. Belysande – och samtidigt skrämmande – är Stig Malm och Lennart Bodströms direkta

och och indirekta hotelser att tillgripa politiska strejker för att hindra regering och riksdag att utöva sina konstitutionella befogenheter.

En annan väg att stärka den kollektiva intressebevakningen vid sidan av den allmänna politiska beslutsprocessen – den sk tredje vägen – beträddes framför allt under det sena 60-talet och det tidiga 70-talet. Själva demokratibegreppet överfördes till nya områden. Ekonomisk demokrati, demokrati på verkstadsgolvet, skoldemokrati, demokrati på tidningsredaktioner, i det stora TV-huset, ja, till demokrati i hemmet mellan föräldrar och barn. Detta slags överförda demokrati syftar till att ersätta individuella beslutsformer med kollektiva. Av den enskildes egen efterfrågan eller av egna värderingar styrda avgöranden får vika för principen om majoritetens överhöghet.

Att klistra demokratietiketten på sådan verksamhet är ett tecken på språkligt förfall. Begreppet "folkdemokrati" belyser riskerna för detta slags missbruk. Med än större skärpa påvisades de på sin tid av George Orwell i hans "1984". Han har fått rätt. Härutinnan, liksom i många andra hänseenden. "En person som medvetet våldför sig på språket kommer" – säger New Stateman's förutvarande chefredaktör Paul Johnson i sin bok "Enemies of Society" – "nästan säkert att våldföra sig på människor om han får makt att göra det."

Vad är ekonomisk demokrati?

Stora demokratiska partier – de svenska socialdemokraterna exempelvis – har tyvärr gjort sig skyldiga till samma missbruk av demokratibegreppet. Samt ägnat

sig åt att bygga upp ett slags mytbildning kring olika slagord. Tillräckligt ofta upprepade har de till sist fått ett slags legitimitet. De har inte ens fått ifrågasättas. Vad är exempelvis begreppet "ekonomisk demokrati"? När kan vi få en logisk, genomarbetad tolkning av detta snart varje socialdemokratiskt anförande nyttjade begrepp? De kollektiva tvångsfonder som sägs skola garantera att Sverige tillförs riskvilligt kapital för att säkerställa nödvändiga investeringar för framtiden påstås vara en väg att förverkliga den "ekonomiska demokratin". Frivilligt uppbyggda aktiesparfonder kallas däremot "fondkapitalism". Enligt den socialdemokratiska ideologen Jan Lindhag skall genom de kollektiva tvångsfonderna "industrin demokratiseras". "Direktörsväldet" måste bort. Vart i världen på enskild äganderätt byggda marknadsökonomi vägen?

Att Valter Åman griper pennan och reagerar är förklarligt. Han tar bestämt avstånd från slagordsdebatten och håller sig gällande, att gemenskapen mellan anställda och hans företag inte kan vecklas genom löntagarfonder. För bildning för inte "löntagaren närmast det egna företagets hjärtpunkt". Det är ingen "ekonomisk demokrati". Två ord om. Vi får "en byråkratiskt styrd löntagardemokrati för löntagarna". Förvirring är därmed närmast total.

Men kanske är just oklarhet det som eftersträvas. En fantasieggande oklarhet. Det kan vara lättare att fånga människor – väljarna – med honnörsord som för tanken till likaberättigande än föra en debatt i krassa och kalla ekonomiska termer. En debatt som måste betona behovet av produktivitet och effektivitet.

och ansvarstagande själva formar sin tillvaro.

Grundläggande fri- och rättigheter

Under det första årtiondet efter andra världskriget pågick ett intensivt arbete för att stärka den enskildes rättsställning och bygga upp skydssmekanismer för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Därbakom låg inte minst erfarenheterna från andra världskrigets grova kränkningar av individernas både fysiska och andliga integritet. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna utgjorde ett steg. Andra, längre gående – och också sanktionerade – skyddsregler formades i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Genom tilläggsprotokoll till konventionen tillkom en omfattande katalog av skyddsföreskrifter.

De demokratiska staternas konstitutioner har i växlande grad sökt ge motsvarande garantier åt individuella rättigheter. Vår svenska regeringsform reglerar i sitt andra kapitel relativt uttömmande de grundläggande fri- och rättigheterna. Vi moderater har velat gå längre i det hänseendet än andra. Vi har menat att grundlagens skydd bli mot ingrepp och inskränkningar i näringsfriheten och egendomsrätten inte är tillräckligt. Från motsidan har hävdats, att detta skulle alltför mycket begränsa den politiska handlingsfriheten för statsmakterna i en demokrati.

Den finska grundlagen har starkare och annorlunda utformade garantier än vår. För vissa frihets- och egendomsinskränkningar krävs olika grader av

videt, av hårt arbete, nya initiativ, spandande och krävande insatser. Jämställdhet, rättvisa och solidaritet attraherar mera än krav på ett "effektivt utnyttjande av vårt lands tillgångar av arbete och kapital". Men dunkelt tal fördunklar de behov som vårt och andra länder ställs inför i hårda tider. Och försvårar för landet att ta tillvara de möjligheter som står till förfogande och måste utnyttjas, om vårt folks välbefinnande och frihet skall kunna bevaras och stärkas.

Genom allmänna rådslag skall de skärpta gränserna – ett begrepp som strängt taget är en förolämpning mot de fria medborgarna i en öppen demokrati – få säga sitt. Där skall opinion bildas och den i kraft av majoritetsbeslut fastställda opinionen föras vidare och påverka handlandet av regering och riksdag. Inte i kraft av sakargumentens styrka. Inte i kraft av objektiva och förnuftsfulla kylliga analyser i sakfrågan. Utan legitimerade genom en majoritet. Det är så löntagarfondstanken skall växa fram till en viktig drivkraft i det förestående valet.

Det är mot denna allmänna bakgrund som debatten om demokratin bör föras. En debatt vars främsta syfte bör vara att analysera förutsättningarna för att förstärka ett demokratiskt system av den art jag här angivit och också – inte minst – att bedöma *sambandet mellan demokrati, individuell frihet och ekonomisk utveckling*. Frågan om möjligheterna att mera formellt – genom fasta rättsregler – ge stadga åt folkstyret träder då i förgrunden. Därefter behovet av en klarare gränsdragning än hittills mellan den politiska demokratins maktsfär och det område där medborgarna genom valfrihet

kvalificerad majoritet. Tidigare ansågs detta som en hämmande belastning för statsmakterna. Numera torde motsatsen vara fallet. Max Jakobson har nyligen i en artikel gjort gällande, att den kvalificerade majoritet som krävs för all viktigare finsk lagstiftning – normalt tvåtredjedels, men i undantagsfall även femsjättedels – tvingar de politiska partierna till samarbete över skiljelinjen mellan höger och vänster och förhindrar kastningar i den politiska beslutsprocessen. Även majoritetsregeringar måste söka stöd hos oppositionen för att genomföra sina förslag. Därför kan – säger Max Jakobson – det som sker i Storbritannien inte inträffa, nämligen att parlamentet med knapp majoritet beslutar förstatliga en industri, som sedan efter nya val med en knapp annorlunda majoritet åter privatiseras. Den bundenhet som majoritetsreglerna skapat skulle enligt Max Jakobson ha utgjort en förklaring till den stabilitet som präglat den finska samhällsekonomin under det senaste årtiondet.

Majoritetsmissbruk

Att i själva rättssystemet bygga in ytterligare garantier mot majoritetsmissbruk är obestridligen en svår väg att vandra. Gränsdragningsproblemen är många och svåra. Visst kan och bör man nå längre än vad vi gjort i Sverige. Det är emellertid inte tillräckligt att bygga ut grundlagsskyddet. Även i icke grundlagsskyddade frågor måste det finnas ett så pass brett samförstånd kring vissa fundamentala principer i och för samhällsarbetet, att de enskilda medborgarna har rimliga möjligheter att förutse vilka förändringar som de kan drabbas av i sin tillvaro.

Fasta normer och värderingar också frågor som inte berörs i grundlagen är förutsättning för att samlevnaden mellan enskilda människor skall fungera fritt och för att statsmakternas handlande skall kunna vinna folkets ståtelse och möta förtroende. I sista är det fråga om vad jag skulle vilja politisk moral. Om fasta rättsprinciper. Och om respekt för sådana. Om det engelsmännen kallar "the rule of law".

Kan det vara rimligt – har man hittills tama svenska debatten frågat – att långtgående fördelningspolitiska åtgärder, som överför egendom och komster från en minoritetsgrupp till majoritetsgrupp, skall kunna ske bara en enda rösts majoritet eller eventuellt efter lottning i riksdagen? Behöver inte också här direkta föreskrifter i grundlagen eller ändrade majoritetsregler som kan utgöra garanti mot "plundring av minoriteter" som besluts slag beslut i realiteten kan innebära Särskilt om normlösheten får bli en princip för statsmakternas handlande såsom nu tycks ske på skattelagstiftningens långt tidigare ägt rum på byggnadsstiftningens område. För laglydiga, medvetna medborgare i en rättsstat måste det betraktas som i varje fall moraliskt anstötligt att ändrade skatteprinciper plötsligt godtages, vilka totalt förändrar den ekonomiska situationen för enskilda medborgare som planerat ekonomi med hänsyn till gällande lagar. Och än mera anstötligt att detta sker med den uttryckliga motiveringen att majoriteten av medborgarna gynnas att det bara är en minoritet som skadas. Umgänget enskilda medborgare emellan skulle det slags på kvantitativ över-

grundade "kontraktsbrott" betraktas som grovt stötande. Men i förhållandet statsmakt / individ anses det demokratiskt godtagbart. Majoriteten har beslutat mot minoriteten. Sådan är demokratin. Men så skall den definitivt inte vara. Stötande ur denna vidare demokratispekter är den reaktion som ledaren för Sveriges största politiska parti gav uttryck åt i en TV-intervju om det nu aktuella skatteförslaget. Den tunga, sakliga remisskritiken från myndigheter och organisationer viftades bort som något helt ovidkommande. En majoritet i riksdagen stod ju bakom förslaget. Det räckte. Men en majoritet kan inte besluta om vad som är sant eller osant. Vad som är rätt och riktigt eller falskt. Och än mer stötande blev vederbörande partiledares uppträdande, då han gjorde gällande, att det fanns anledning att se till att själva skatteadministrationen fungerade. Skattemyndigheternas kontroll- och granskningsuppgifter borde underlättas. Att myndighetsutövningen fungerade var alltså för denna företrädare för svenskt folkstyre viktigare än att industrins konkurrenskraft och villkoren för nyföretagande hävdas samt att medborgarintresset av rättvisa, rättssäkerhet och förnuftiga skattelagar beaktas.

Begränsa den politiska maktutövningen

En av flera givna slutsatser av de tankar som här framförts måste vara att den politiska makt- och myndighetsutövningen som sådan måste begränsas och att det i största möjliga utsträckning måste överlämnas åt enskilda medborgare att själva inom ramen av nödvändiga rättsgarantier ta ansvar för och fatta be-

slut om sin tillvaro. Själva gränsdragningen mellan den offentliga och den privata sektorn är ju nära nog avgörande för kvaliteten på den öppna demokrati som utgör målet för alla som vill sätta den enskilda människan i centrum. Den är enligt min mening avgörande också för samhällsekonomin. Ju mera vi inskränker den enskildes möjligheter att efter måttet av förmåga och resurser, genom valfrihet och egna arbetsinsatser själv bestämma över sin tillvaro, desto mer kommer det demokratiska systemet att försvagas. Ju fler uppgifter som flyttas över från den privata sektorn till av väljarna i allmänna val utsedda politiker i regering, riksdag och kommunala församlingar, desto mer sluten blir demokratin. Och – vilket inte minst de senaste årtiondena bekräftat – desto svagare blir den ekonomiska tillväxten.

Om dessa för demokratibegreppet betydelsefulla relationer har under de senaste åren förts en allt livligare debatt framför allt i de anglosaxiska länderna. Särskilt intressanta är de analyser som görs av den i Förenta Staterna numera verksamma landsflyktige polske professorn Leszek Kolakowski. Denne sägs vara socialdemokrat och har ägnat sig åt att särskilt belysa socialdemokratins roll i och betydelse för demokratiseringsprocessen. Belysande för hans tänkande – och läsvärt inte minst för svenska fondsocialister – är en nyligen i tidskriften Encounter publicerad artikel "What is Living (& what is dead) in the Social-Democratic Idea?". Majoritetsregeln kan inte – säger han – godtagas i den socialdemokratiska idévärlden som en absolut princip. Den måste stå tillbaka för principen om de oförytterliga indivi-

duella rättigheterna. Idén om människans frihet och rättigheter är med andra ord överordnad grundsatsen om majoritetsbeslutets giltighet. Frihetsbegreppet måste betraktas som själva kärnan i en socialdemokratisk idésyn. Utan friheten förlorar alla andra värden sitt innehåll.

Kolakowski underkänner kategoriskt den traditionella socialistiska idén att staten skall nationalisera allting. Den medicinen har – hävdar han – överallt och utan undantag resulterat i totalitär despoti.

I den pågående demokratidebatten har professor Dan Usher i Oxford i sin bok "The economic prerequisite of democracy" påvisat, att demokratin förutsätter fri marknadsekonomi. Med sina många oberoende beslutsfattare och maktcentra har marknadsekonomi skapat den maktbalans i samhället som demokratin kräver. Den har kunnat fördela samhällets överskott utan uppslitande politiska strider. Den politiska demokratin kan enligt Usher i längden inte tåla de påfrestningar som blir följderna av att staten bestämmer och fördelar inkomsterna i samhället. Eftersom det inte rimligen kan finnas någon samstämmig uppfattning om vem som skall tjäna mest, en gruvarbetare eller en läkare, en byggnadsarbetare eller en kamrer, leder majoritetsbeslut i sådana fördelningsfrågor bara till motsättningar och konflikter. Problemen kan lösas bara av en fri marknad.

En lång rad andra forskare kommer från olika utgångspunkter till i stort sett samma resultat. Inte minst intressant är ekonomiprofessorn vid La Probe University, E L Jones, som i sin för något år sedan utkomna, inte alldeles lättlästa,

bok "The European miracle" bla analyserar de faktorer som gjort Europa och inte det rika Asien – till världens centrum. Han hävdar, att den kapitalistiska marknadsekonomi i de av sina nationalstater uppbyggda Europa kunde leva sitt eget liv genom ekonomins frigörelse från närgången kontroll av den politiska makten. Där fanns en uppfinningsrik, självständig och litterat grupp mellan furstar och aristokrater å den ena sidan och den utsugna massan på fälten å den andra. Det var hos denna medelklass som fick växande och allt större betydelse, som marknadsekonomins krafter näst fästes till gagn för Europa.

Professor Douglas North vid Washingtons State University gör gällande, att den privata äganderättens godtagande som en självständig beståndsdel i samhällsbyggandet utgjorde en av de viktigaste orsakerna till den industriella revolutionen. En efterträdare till North är George den privata äganderätten en ännu större tyngd i den europeiska välstansprocessen. Alltmedan Carl Lidbom i hemma i Sverige hävdar att äganderättens begreppet saknar all självständig relevans. Det är – menar han, liksom Theodor Erlander – blott en juridisk-politisk konstruktion. I stort sett bara en restprodukt sedan statsmakterna genom inskränkande lagregler klätt av begreppet vad som anses lämpligt med hänsyn till skatteintressen.

En annan ekonom, Harvey Leibenstein vid Harvard University, har bett den enskilde individens betydelse för det samlade kollektivets resultat. Det är den produktionsförmågan, energin, motiven för ansträngningarna, insatser, "the fighting spirit" med andra ord, som blir avgörande

de för vad som åstadkommes. Som sammanfattande beskrivning på de egenskaper han åsyftar använder han det från psykologin hämtade begreppet "X-faktorn". Den företräder viljan att anstränga sig, lusten att satsa, strävan efter att pröva något nytt och att ta risker, viljan att stå på egna ben och att göra sitt bästa, att ha ambitioner, att tillägna sig och att utnyttja kunskaper. Och hans slutsats är att det fria kapitalistiska ekonomiska systemets överlägsenhet över planhushållning med olika etiketter beror på att X-faktorn får betydligt större utrymme i det förra än i det senare.

Kanske var det slutsatser av det slaget som kom Anthony Burgess att i en intervju här i Stockholm för någon tid sedan förklara, att han rentav hatar staten, därför att den vill begränsa individens frihet. "Jag misstänker alla politiker och är starkt övertygad om att vi har det bättre ju mindre vi regeras."

Det genomorganiserade samhällets krav

Vi har gått långt i Sverige då det gäller att "bli regerade". Och politiskt styrda. Samt därför hårt beskattade. Längre än på något annat håll i västvärlden. Vi kan konstatera, att två tredjedelar av vår nationalinkomst passerar den offentliga sektorn i form av tjänster och transferringar – bostadsbidrag, socialbidrag, livsmedelssubventioner, pensioner m.m. I Sverige har de politiska makt-havarna – statsmakterna – kommit att bestämma människornas verkliga levnadsstandard. De egna insatserna och de egna inkomsterna – de som påverkas av X-faktorn – har kommit att spela en allt mindre roll. Bortsett ifrån att detta försämrat produk-

tiviteten och tillväxten i ekonomin, har det också ökat motsättningarna mellan olika grupper. Det demokratiska samhället har inte orkat hålla igen gentemot de välorganiserade gruppernas inbördes oförenliga krav.

I en artikel i Stockholms-Tidningen för några veckor sedan ställde sex socialdemokratiska ekonomer hårda krav på sitt parti i fråga om den ekonomiska politiken. De kritiserade särskilt den "kravmaskin" som det genomorganiserade samhället byggt upp och faran för att dess sinsemellan oförenliga anspråk skulle förlama statsmakternas möjligheter att komma till rätta med den ekonomiska krisen. De hävdade – liksom jag – den ekonomiska nödvändighetens och de objektiva argumentens sakliga krav framför kollektiva egoistiska gruppintressen. Jag tillåter mig citera:

"Nu kräver PRO att partiet skall garantera värdesäkringen av pensionerna. Hyresgäströrelsen vill att hyresgästerna skall kompenseras för hyreshöjningar. Kommunalpolitiker i långa rader kräver att kommunerna inte skall komma i kläm. De offentliganställdas fackföreningar begär fullständiga förtjänstutvecklingsgarantier. Det har redan förvarnats om att LO i avtalsrörelsen 1983 tänker begära kompensation för regeringens åtstramningspolitik. Olika branschförbund och -organisationer kräver alla att just deras bransch bör få statligt stöd, osv."

De sex ekonomernas slutsats var att den partiledning som ger efter för dessa olika gruppers krav inte kommer att kun-

na ta landet ut ur rådande ekonomiska svårigheter.

Ett fritt demokratiskt samhälle

Demokrati som uttryck för människors självstyrelse och frigörelse måste ständigt bevakas, försvaras och förnyas. Ett fritt demokratiskt samhälle förutsätter en fri och öppen ekonomi. Samspel och balans mellan individers och grupperns önskemål och intressen. Bara i ett fritt ekonomiskt system har människorna möjlighet att själva ta och bära ansvar samt att bestämma över avkastningen av sina insatser.

Ett fritt samhälle är beroende av en

stark statsmakt som grund för inre och yttre trygghet. Som garant också mot att makt missbrukas. Ju mer samhällslivet regleras och styrs av politiska beslut, desto svårare blir det för det allmänna att fullgöra sina grundläggande funktioner. Redan idag har stat och kommun tagit sig så mycket, att de inte kan klara sina elementära uppgifter. Samhället har blivit alltmera svåröverskådligt. Motverkande krafter har växt fram. Samtidigt har grepp som "politikerförakt". Regeringens maktens auktoritet undergrävs. Vi får en svag regering och en ineffektiv statsledning. Det är demokratin som till sist blir som förlorare.